

Elämä kannattelee läpi surujenkin

TEJUKA 12.05. 2017, 10:40

Riitta Kulmala sanoo oppineensa oman äitiytensä ja luopumistensa kautta tunteen oman äitinsä luopumisen tuskan. Kuvat: Katja Rinta-Nikkola

ÄYSTÖ Äystöläinen **Riitta Kulmala** oli vain muutaman tunnin ikäinen, kun hän lähti pitkälle puolivuotismatkalle toiselle puolelle Suomea. Tämä tapahtui äitienpäivän jälkeisenä maanantaina 9. toukokuuta vuonna 1955.

Hänen Anni-äitinsä sairasti tuberkuloosia ja teki raskaan ratkaisun: hän anoi ennen vauvansa syntymää tälle paikan Kuopion Joulumerkkikotiin, jossa hoidettiin tubi-perheiden vauvoja, kunnes perheet saattoivat ottaa lapsensa terveinä vastaan. Pieni Riitta-Liisa Äystöltä sai paikan ja häntä lähdettiin viemään tarkoitukseen suunnitellulla vanerilaatikolla Kuopioon heti syntymän jälkeen.

– Yksi vuorokausi ja 18 tuntia, Kulmala lukee saapumisikänsä hieman kellastuneista papereista.

Pari vuotta sitten Kulmala kiinnostui menneisyydestään ja halusi tietää, mitä Joulumerkkikodin aikana hänen elämässään tapahtui. Se aika ei ollut koskaan mikään salaisuus hänen lapsuudenkodissaan, mutta paljon siitä ei puhuttu.

– Muistan olleeni noin 11-vuotias, kun olimme lomamatkalla ja kävimme Kuopiossa. Kun äiti näki Joulumerkkikodin, hän itki aivan mahdottomasti. Nyt ymmärrän, millaista tuskaa äiti varmasti tunsu luopuessaan minusta heti syntymäni jälkeen, mutta tuolloin tietenkin ihmettelin äidin reaktiota, Kulmala toteaa.

Kulmala on itsekin joutunut luopumaan raskaimman kautta. Anni-äiti kuoli alle 40-vuotiaana Riitan ollessa 14-vuotias.

– Isä jäi kolmen tyttären kanssa yksin. Isän vanhemmat asuivat kuitenkin samaa taloa ja meillä oli hyvä sukulaisverkosto ympärillä. Minulla oli turvallinen ja hyvä lapsuus.

Kulmalan oma poika kuoli tapaturmaisesti vain 20-vuotiaana 12 vuotta sitten. Pari vuotta sitten Kulmala hautasi puolisonsa Pertin Rainerin viereen Teuvan hautausmaalle. Kun häneltä kysyy, miten oman lapsen menettämisen kestää, hän katsoo silmiin ja hymyilee.

– Joku vanhempi ihminen sanoi minulle joskus, että puoliso viedään viereltä, mutta oma lapsi sydämeistä. Nämä on niitä asioita, joiden kanssa on vain opittava elämään. Helppoa se ei ole, mutta ajan myötä siitä tulee osa elämää. Rainerin kuolema on mukana koko ajan, istuu tuossa olkapäällä, Kulmala sanoo hiljaa.

– Joskus on helpompaa ja joskus taas suru nousee.

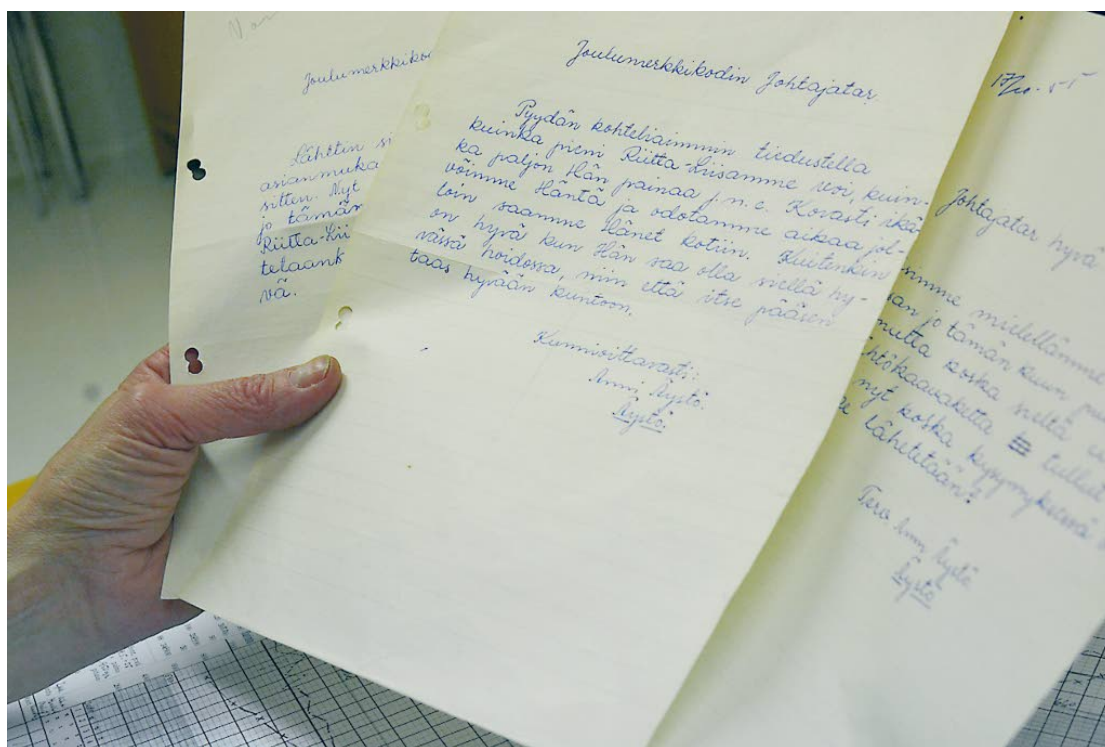
TUTUSTUMISMATKA omaan itseen lähti nettisurffailusta. Kulmala törmäsi Joulumerkkikodissa olleiden kokemuksiin jollakin sivustolla pari vuotta sitten ja päätti, että hänkin haluaa saada tietoa omasta kohtalostaan. Joulumerkkikodit olivat toiminnassa 1936-73. Sen avulla pelastettiin 5 335 lasta tuberkuloosiin sairastumiselta.

– Minä sanon, että pelastettiin, sillä niin minä koen sen. Toki netissä on monenlaisia tarinoita ja aika moni on myös katkera tuosta ajasta, kun heidät on erotettu perheestä. On tehty joku tutkimus, jossa on osoitettu, että etenkin poikalapsilla on aikuisena ollut alkoholismia ja itsemurhaherkkyttä. Koen, että jos minua ei olisi viety sinne, en

välttämättä olisi tässä. Oli tavallista, että pikkulapset kuolivat tuberkuloosin aiheuttamaan aivokalvontulehdukseen, Kulmala tietää.

Kulmala tilasi paperit Joulumerkkikodin ajastaan Filha ry:ltä, joka on tuberkuloosin ja keuhkosairauksien asiantuntijajärjestö. Kun kirjekuori täynnä historiaa saapui postissa Äystölle, Kulmala mietti pari päivää ennen kuin avasi kuoren.

– Kun avasin kuoren ja näin äitini pyöreän käsialan, porajin.

Paperinipussa on kirjeitä, joita hänen äitinsä kirjoitti Joulumerkkikodin Johtajatterelle.

– Äidillä on selvästi ollut huoli minusta, kun hän on kysellyt kuulumisiani. Tässä kirjeessä hän tiedustelee, koska voi tulla hakemaan minua kotiin.

Omien tietojen näkeminen sai jotakin aikaan sisällä.

– Joku palanen loksautti paikalleen, että nyt tiedän itsekin jotakin.

11.5. –30.11.1955, Kulmala lukee papereista päivämääriä. Ne ovat ne päivät, kun Riitta-Liisa asui Kuopiossa ja kun äiti toipui tuberkuloosistaan.

Paperinipussa on seurantakäyriä, joilla pienen Riitta-Liisan kasvua ja elinoloja on mitattu. Kulmala lueskelee kuulijalle otteita hieman naureskellen välillä kootuille tiedoille. Paperit ovat avanneet hieman sitä verhoa, mikä varhaislapsuuden yllä on ollut.

– Olin kuulemma kiltti lapsi, kun tulin kotiin. Kellontarkka ja istuin puolivuotiaana jo potalla. Uskon, että olin vähän laitostunut.

– Kaikki lapset koottiin kesällä Joulumerkkikodin parvekkeelle riviin nukkumaan läpi vuoden, sillä raittiin ilman katsottiin parantavan.

Katkeruus, mikä joillekin lapsille on jäänyt talossa olostaan, on Kulmalan mukaan myös ymmärrettävää. Kaikki lapset eivät olleet enää tervetulleita kotiin tai olivat vieraantuneita.

– Laitoksessa hoitajia oli paljon ja varmaan meille sylejä riitti. Joku on kertonut huoneista, jonne lapset jätettiin eristyksiin aluksi. Hoitajilla oli maskit tartuntavaaran vuoksi.

KULMALA kertoo, että kotona puhuttiin hänen varhaislapsuudestaan. Pikkutytön mieleen piirtyi ajatus jostakin hienosta, kuin sadusta.

– Luulin, että se oli ollut jotakin erityistä ja hienoa. Kun kerroin kavereille olleeni Joulumerkkikodissa, he vain totesivat, että missä postimerkkitalossa. Enhän minäkään ymmärtänyt, mitä se tarkoitti oikeasti.

Tuberkuloosi oli yleinen sairaus 1950- ja 60-luvuilla. Kulmalan mukaan Teuvalla vaikuttanut lääkäri Severi Savonen oli yksi Joulumerkkikotien perustajista.

– Uskon, etten ole ainoa teuvalainen, joka siellä on ollut, en tosin tunne muita. Tuberkuloosi oli pelätty ja hävettykin tauti. Kun Teuvalle tuli tubi-tarkistuksia, äiti vei meidät lapset aina tarkastettavaksi. Sen verran kova kokemus oli hänellä itsellään takana, että oli tarkka meidän kanssa.

Teini-iässä Kulmala menetti äitinsä äkillisesti aivoverenvuotoon. Isosisko oli 17-vuotias ja pikkusisko 10-vuotias.

– En halunnut tuolloin ajatella äidin kuolemaa, vaan halusin elää. Suljin äidin kuoleman kokonaan pois. Murrosikä oli aika kovaa aikaa.

Kulmala löysi myöhemmin merimies-Perttinsä ja sai kolme tytärtä ja yhden pojan. Oman äidin kuoleman sureminen tuli vasta silloin ajankohtaiseksi.

– Kun omat lapset syntyivät, osasin surra omaa äitiäni. Surin sitä, ettei hän koskaan nähnyt lapsiani. Eikä minulla ollut äitiä, jolta kysyä neuvoja.

ÄITIENPÄIVÄ tietää Riitta Kulmalalle käyntiä hautausmaalla. Puolison ja pojan lähellä lepäävät myös isä ja äiti.

– Joskus olen miettinyt hautausmaalla, että kuinka monta arkkua olen tännekin ollut saattelemassa.

Kulmalalle äitienpäivä on hieman melankolinen asia.

– Äiti kuoli tammikuussa ja muistan, kun toukokuussa pikkusisko väänsi äidille korttia, kun muutkin tekivät. Isä vei sen sitten äidin haudalle, mutta tuuli vei sen. Isä kuoli vuonna 2006 leskenä. Joskus kysyin häneltä, miksi et ottanut uutta vaimoa. Isä vastasi, että äiti oli hänen elämänsä suuri rakkaus, sitä paikkaa ei olisi voinut ottaa kukaan.

Vaikka elämä on ollut tuulista, Kulmala sanoo, ettei asioita saa jäädä liikaa murehtimaan.

– Turha asioita on märehtiä ja pilata elämäänsä. Joillekin asioille ei vain voi mitään. Asiat toki seuraavat mukana eikä niistä tarvitsekaan päästä irti. Tämä nyt on vain ollut meidän elämää. Minulla on kolme tytärtä, joista kahdella on lapsia eli olen jo isoäitikin. Ehkä Teuvalla asuvat likat tulevat käymään äitienpäivänä, mutta kakkua en itse tee, hän nauraa riittamaisesti.

Katja Rinta-Nikkola

Jutun linkki TEJUKAn sivulle:

<http://www.tejuka-lehti.fi/etusivu/452901.html>